

העיקר הארבעה עשר

מים ראשונים: הרמב"ם כתב י"ד ספרים בהלכה וי"ג עיקרים באמונה. העיקר ה-י"ב הוא האמונה בביאת המשיח, אשר בימינו גם נהוג לשיר בהתכנסויות וטקסים. וכבר תיאר הרמב"ם את המשיח כדמות מעשית ולא פלאית בפרקים יא יב בסוף הלכות מלכים, בדבריו: "ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו, אין הדבר כך ... אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג".

אנחנו מבקשים להשלים עיקר נוסף – העיקר ה-י"ד ולהעמיד בכך את י"ד עיקרי אמונה כנגד וכהשלמה ל- י"ד ספרי ההלכה, אשר לא בכדי שם הרמב"ם בראשם את הלכות דעות. **ראה הסבר נוסף ליצירת דף זה במים האחרונים.**

במשפט אחד

אני מאמין באמונה שלימה באחריות האדם לפעול בעולם בעזרת שכלו וכח הבחירה אשר חנן אותו הקב"ה, להבין ולהשכיל את העולם אשר סביבו ואת קורות העתים ולבנות חברה בריאה וצודקת באחוה ובשלום.

נוסח מקוצר

אני מאמין באמונה שלימה שהבורא אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, נתן לו דעת, בינה והשכל לכלכל את מעשיו בעולם, הן כפרט והן כציבור. השגחתו יתברך, אשר מלווה את כל מעשינו, אינה מייתרת את חובתו של האדם להבין ולהתבונן בבריאה ובחיים המעשיים אשר סביבו: ללמוד את טבע העולם וצפונותיו, להתבונן בתולדות העבר וקורות העתים, לחקור את הטבע האנושי וחיי החברה, לכנס ולאסוף ידע וחכמה יחד עם שאר ברואי בראשית. לבנות חברה מתוקנת של אחווה, צדק ושלום.

אני מאמין שעיקר זה יחד עם העיקרים האחרים - כולם, חטיבה אחת הם. כולם יחדיו משקפים את היהדות הנכונה של אמונה בהשגחה יחד עם כוח הבחירה, של כפיפות יחד עם אחריות, של ציפייה לעולם טוב יותר יחד עם חתירה להשגתו. אני מאמין שהכל צפוי והרשות לא רק נתונה, אלא היא חובה ומצווה.

נוסח מורחב

אני מאמין באמונה שלימה שהבורא אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, נתן לו דעת, בינה והשכל לכלכל את מעשיו בעולם, הן כפרט והן כציבור. השגחתו יתברך, אשר מלווה את כל מעשינו, אינה מייתרת את חובתו של האדם להבין ולהתבונן בבריאה ובחיים המעשיים אשר סביבו: ללמוד את טבע העולם וצפונותיו, להתבונן בתולדות העבר וקורות העתים, לחקור את הטבע האנושי וחיי החברה, לכנס ולאסוף ידע וחכמה יחד עם שאר ברואי בראשית. לבנות חברה מתוקנת של אחווה, צדק ושלום.

אני מאמין שהאדם המאמין חייב לקחת אחריות על מעשיו ועל גורלו ולהכיר בכך שהקדמה האנושית הכללית במדע, רפואה, רווחת הפרט, זכויות אדם, כלכלה מפותחת, סדרי חברה ומדינה, חוק ומשפט ועוד, גם היא מגילוויי ההשגחה וברכת: "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה".

אני מאמין שהאתגר והאחריות הגדולים שניצבים לפני האנושות כולה, עם ישראל בפרט, היא לוודא שגילויי תבונה אנושית אלה לא יהפכו לרועץ – שהרוח האנושית תכוון ותנווט את המדע והטכנולוגיה ולא תשתעבד להם, לתיקונו של עולם ולא לקלקולו, לבנייתו ולא להריסתו. כמאמר מדרש קהלת רבה פרשה ז: "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. **תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך**".

אני מאמין שלעם היהודי שזכה להיות ריבון בארצו לאחר שנים רבות של גלות וסבל, עם שעליו אמרה התורה: "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" (דברים ד ו), עם שידע ליצור וליטול חלק בקדמת האנושות גם בשנים של דיכוי, עריצות וחוסר ריבונות – לעם זה יש כעת אחריות מיוחדת לטיפול חלק פעיל בקדמה הכלל-אנושית ולנווט אותה לאפיקים הנכונים.

אני מאמין שעיקר זה אינו סותר את עיקר הציפייה למשיח, וכל י"ג העיקרים האחרים. כולם, חטיבה אחת הם, כולם יחדיו משקפים את היהדות הנכונה של אמונה בהשגחה יחד עם כוח הבחירה, של כפיפות יחד עם אחריות,

של תפילה יחד עם עשייה, של ציפייה לעולם טוב יותר יחד עם חתירה להשגתו. אני מאמין שהכל צפוי והרשות לא רק נתונה, אלא היא חובה ומצווה.

מים אחרונים: 'תוספת' זו ל"ג העיקרים שטבע הרמב"ם היא סמלית כמובן ולא באה לקבוע שכל מי שאינו מאמין בעיקר זה הוא כופר. אין זה בסמכותנו וממנהגנו להגדיר מי הוא 'כופר' או אפילו 'בלתי מאמין' וכיוצא באלה. וכבר בא רבי יוסף אלבו בספר העיקרים ואדרבא, צמצם את העיקרים של הרמב"ם לשלושה בלבד¹ והעמיד את כל השאר, כולל האמונה במשיח ובעולם נברא יש מאין ובתחיית המתים ועוד, על שורשים וענפים המשתרגים מתוך העיקרים. זאת, על מנת לצמצם את הגדרת מי שכופר ולהמירה במי שטועה ויש לו חלק לעולם הבא.² אז אנחנו בוודאי שלא נוסיף עיקר במובן שמי שאינו מאמין בו הוא כופר ואינו מבית ישראל חו"ח. התוספת שלנו, הסמלית כאמור,³ באה מצד החיוב והחיובי ומהרגשה שהסתמכות יתר על כך שהקב"ה יעשה הכל עבורנו ואנו "אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים", מחמיצה את ההבנה הבסיסית מה מבקש מאיתנו הקב"ה, אילו כלים נתן לנו ומה "חובתנו בעולמנו". הדברים שנוסחו לעיל אינם חידוש וכבר אמרו אותם גדולים וטובים (אולי מועטים מדי) לפנינו. אך נראה לנו שהדברים צריכים חיזוק וניסוח ברור, עד כדי שימוש בכותרת 'העיקר הארבעה עשר'. זאת, לנוכח שני האתגרים הגדולים הניצבים לפנינו בימינו: ההתפתחות הכלל-אנושית הדרמטית בכל ענפי החיים וחידוש הריבונות היהודית של עם ישראל בארצו לאחר אלפי שנות גלות.

ברוך שכיוונו לדעת גדולים

לאחר שהפצנו דף זה למספר אנשים, העיר את עינינו אמנון שפירא מקבוצת טירת צבי, שכבר קדם לנו הרב יוסף דוב סולבייצ'יק, אשר כותב כך בספרו חמש דרשות:
 "אמת-בראשית השנייה עליה מושתתת תנועתנו, מתבטאת ב'אני מאמין' ארבעה-עשר: ... 'אני מאמין באמונה שלמה שזאת התורה ניתנת לקיום, לגישום ולביצוע מלא בכל מקום ובכל זמן, בכל המערכות החברתיות, הכלכליות והתרבותיות, בכל הנסיבות הטכנולוגיות ובכל התנאים הפוליטיים" (חמש דרשות לרב יוסף דוב סולבייצ'יק, עמ' 111-112, הוצאת טל אורות ירושלים תשל"ד).

¹ מציאות ה', השגחה לשכר ועונש ותורה מן השמים

² ראה [תמצית ספר העיקרים](#) במהדורת אינטרנט, אתר דעת, בידי זהבה גרליץ ויהודה אייזנברג.

³ אפשר שהושפענו גם משירו המרגש של יהודה עמיחי: [הדיבר האחד עשר](#).